

BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILINI O'QITISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Rustamova Zulfiya Xolmirzayevna

milliy pedagogika universiteti dotsenti

Vaxobova Dildora Abdurashid qizi

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1- bosqich magistri

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21096524>

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich sinflarda ona tili fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Ona tili darslarida interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, kompetensiyaviy yondashuv va innovatsion ta'lim usullarining o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirishdagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishdagi ahamiyati ochib berilgan.

Kalit so'zlar: ona tili, boshlang'ich ta'lim, pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.

Аннотация. В статье освещены теоретические и практические основы использования современных педагогических технологий в преподавании родного языка в начальных классах. Также раскрывается значение современных педагогических технологий в формировании самостоятельного мышления, творческих способностей и коммуникативных компетенций учащихся.

Ключевые слова: родной язык, начальное образование, педагогические технологии, интерактивные методы, компетентностный подход, информационно-коммуникационные технологии,

Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish sharoitida boshlang'ich ta'lim sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ona tili fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish, mustaqil fikrlashga o'rgatish hamda ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida an'anaviy o'qitish usullaridan innovatsion pedagogik texnologiyalarga o'tish zarurati yuzaga kelmoqda. Chunki zamonaviy o'quvchi nafaqat tayyor bilimlarni o'zlashtirishi, balki axborotni izlash, tahlil qilish, baholash va amaliyotda qo'llash ko'nikmalariga ham ega bo'lishi kerak.

Boshlang'ich sinf ona tili darslari o'quvchilarning nutqini rivojlantirish, lug'at boyligini oshirish, savodxonligini shakllantirish hamda ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Shu sababli mazkur fanlarni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash dolzarb masala hisoblanadi.

Pedagogik texnologiya tushunchasi XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab pedagogika fanida keng qo'llanila boshladi. UNESCO ta'rifiga ko'ra, pedagogik texnologiya ta'lim jarayonini rejalashtirish, tashkil etish, amalga oshirish va baholashning tizimli usulidir.

O'zbekistonlik pedagog olim N.Saidahmedov pedagogik texnologiyani oldindan loyihalashtirilgan, kafolatlangan natijaga erishishni ta'minlaydigan pedagogik faoliyat tizimi sifatida izohlaydi.

Pedagogik texnologiyalar quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi:

- ta’lim jarayonining aniq maqsadga yo’naltirilganligi;
- o’quvchi shaxsiga yo’naltirilganligi;
- natijaning kafolatlanganligi;
- o’quvchilarning faolligini oshirishi;
- ta’lim samaradorligini ta’minlashi.

Boshlang’ich ta’limda pedagogik texnologiyalar o’quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda qo’llanilishi zarur.

Interfaol metodlar zamonaviy pedagogik texnologiyalarning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular o’quvchilarni ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Boshlang’ich sinf ona tili darslarida quyidagi interfaol metodlardan samarali foydalanish mumkin:

“Aqliy hujum” metodi. Mazkur metod o’quvchilarning erkin fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, “Bahor” mavzusini o’rganishda o’quvchilar ushbu fasl bilan bog’liq so’zlarni aytadilar va fikrlarini erkin ifodalaydilar.

“Klaster” metodi. Bu metod o’quvchilarning mavzu yuzasidan tushunchalarini tizimlashtirish imkonini beradi. Masalan, “Ot so’z turkumi” mavzusida otlarga oid belgilar klaster shaklida ifodalanadi.

“BBB” metodi O’quvchilar nimani bilaman, nimani bilishni istayman, nimani bildim savollariga javob berish orqali mavzuni o’zlashtiradilar.

“Insert” metodi. Matn bilan ishlash jarayonida o’quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Interfaol metodlardan foydalanish natijasida o’quvchilarning darsga qiziqishi ortadi, nutqiy faolligi rivojlanadi va bilimlarni mustaqil egallash ko’nikmalari shakllanadi.

Raqamli ta’lim muhitining rivojlanishi ona tili darslarida AKT vositalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

AKT vositalari multimedia taqdimotlari, elektron darsliklar, interaktiv doskalar, videodarslar, onlayn platformalar, ta’limiy mobil ilovalarni o’z ichiga oladi. Ona tili darslarida multimedia materiallaridan foydalanish o’quvchilarning eslab qolish qobiliyatini oshiradi va mavzularni tushunishni osonlashtiradi.

Masalan, tovush va harflarni o’rganishda animatsiyalar va audio materiallardan foydalanish samarali natija beradi.

Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, AKT vositalaridan foydalanilgan darslarda o’quvchilarning o’zlashtirish ko’rsatkichlari an’anaviy darslarga nisbatan yuqoriroq bo’ladi.

Hozirgi ta’lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv muhim o’rin egallaydi. Ushbu yondashuv o’quvchilarning bilimlarini amaliyotda qo’llash ko’nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Ona tili fanida quyidagi kompetensiyalar shakllantiriladi:

Kommunikativ kompetensiya. O’quvchilarning og’zaki va yozma nutqini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Axborot bilan ishlash kompetensiyasi. Turli manbalardan axborot topish, saralash va undan foydalanish ko’nikmalarini shakllantiradi.

O’zini o’zi rivojlantirish kompetensiyasi. Mustaqil ta’lim olish va o’z ustida ishlashga o’rgatadi.

Kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o’quvchi bilimlarni yodlash bilan cheklanmaydi, balki ulardan hayotiy vaziyatlarda foydalanishni ham o’rganadi.

Boshlang’ich sinf o’quvchilari uchun o’yin faoliyati yetakchi faoliyat turi hisoblanadi. Shu sababli ona tili darslarida didaktik o’yinlardan foydalanish katta samara beradi.

Quyidagi o'yinlar keng qo'llaniladi kim tez topadi, zanjirli so'zlar, topqirlar bellashuvi, davom ettir, so'z yasash.

O'yinlar o'quvchilarning:

- lug'at boyligini oshiradi;
- fikrlashini rivojlantiradi;
- darsga qiziqishini kuchaytiradi;
- nutq madaniyatini shakllantiradi.

Vygotskiy va Elkoninning tadqiqotlariga ko'ra, o'yin faoliyati bolaning aqliy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Pedagogik kuzatuvlar va ilmiy tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim sifati va samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning darsga qiziqishini kuchaytiradi, mustaqil fikrlashni rivojlantiradi, ijodiy qobiliyatlarni shakllantiradi, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiradi, o'quvchilar faolligini oshiradi.

PIRLS va PISA kabi xalqaro baholash dasturlarida muvaffaqiyatli ishtirok etish uchun ham zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish zarur.

Boshlang'ich sinflarda ona tilini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, kompetensiyaviy yondashuv va o'yin texnologiyalari o'quvchilarning bilimlarni puxta o'zlashtirishiga, mustaqil fikrlashiga va nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga keng joriy etish boshlang'ich ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirish va xalqaro baholash dasturlarida yuqori natijalarga erishish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Saidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. – Toshkent: Fan, 2019.
3. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2017.
4. G'ulomov A., Yo'ldoshev M. Ona tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
5. Mahmudov N. O'zbek tilini o'qitish metodikasi. – Toshkent: Tafakkur, 2021.
6. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. – Moskva: Prosveshcheniye, 2018.
7. Elkonin D.B. Bola psixologiyasi. – Moskva: Akademiya, 2019.
8. UNESCO. Education and Technology Report. – Paris, 2022.
9. PIRLS 2021 Assessment Framework. – Boston College, 2021.
10. PISA 2022 Results. – OECD Publishing, 2023